

Şəddat CƏFƏROV,

iqtisadiyyat elmləri üzrə fəlsəfə
doktoru,Azərbaycan və Rusiya Yazıçılar və
Jurnalistlər Birliklərinin üzvü,
Beynəlxalq Yazıqlar Birliyinin üzvü

(Əvvəli ötən sayımızda)

Azərbaycan Prezidenti Kəlbəcərdə torpağı işğal altında saxlayanlara vaxt verdi. Onların dincliklə əraziləri tərk etməsinə şərait yaratdı. S.Rüstəmخانli moskvalı hüquqsünasa məktubunda əslində bütün bunları xatırlatmaq məqsədi ilə cavab verib. İndi biz bilirik ki, həmin hüquqsünas sağdır, sağ deyil, amma yaxşı oldadı ki, onun törəmələri tarix qarşısındakı günahlarını özləri etiraf etsinlər. Yəni erməni vandalizminə kömək etmək əslində insanlığa zidd əməldir. S.Rüstəmخانli qətiyyətlə ifşa edir, erməni vandalizminin simasını açır. O artıq dünya üçün sirt olmayan böyük Ermənistan xülyasının nə ilə nəticələncəyini diqqətə çəkir. Doğru olaraq deyir ki, biz tezögec öz torpaqlarımızı azad edəcəyik. Tarix göstərdi ki, S.Rüstəmخانli öz inamında haqlıdır. O, sözünə davam edir. Həmin moskvalı hüquqsünasa cavabında daha sonra yazır: *"Bizim torpaqlarımız hesabına ərazilərini böyüdü "Böyük Ermənistan" yaratmaq istəyən, bizi bir millət kimi yer üzərindən silməyə çalışan qonşularımız tərəfindən məqsəddi və planlı şəkildə Azərbaycan işğal edilir, xalqımız əsl soyqırımına məruz qalır... Məni yandıran təkcə itirilən torpaqlarımızın və müharibə qurbanlarının dərdi deyil, o torpaqlar, inanırım ki, biz gec-tez qaytaracağıq; məni yandıran bu boyda faciəni görən dünyanın özünü karlığa və korluğa vurməsi, insanların bu laqeydliyidir. Biz Xocalı, Şuşa, Kəlbəcər və s. bölgələrimizdə vəhşiliklə məhv edilmiş uşaqların, qocaların, qadınların ölümünə ağlayanda, təəssüf ki, bircə nəfər də rus ziyalısının - köhnə dostlarımızın səsinə eşitmədik. Vilnüsədə və Tbilisidə bir neçə nəfərin həlak olmasına yas tutan Rusiya mətbuatı 1990-cı ilin Bakı faciəsində, imperiya ordusunun vəhşiliyinə, Yazov və Bakatinin tanklarının turtulları altında həlak olan 132 nəfər azərbaycanlı faciəsinə lal bir etinasızlıqla yanaşdı... ("Ədəbiyyat qəzeti" 22 iyun 1994-cü il)". S.Rüstəmخانli baş verən siyasi prosesləri, hərbi cinayətləri xatırlatdıca, elə faktlara diqqətli yönəldir ki, hər hansı bir başa düşən rus ziyalısı əslində Rusiyanın imperiyapərəst dairələrinin əməllərindən xəcalət çəkməli olduqlarını etiraf etməlidirlər. S.Rüstəmخانlinin qeydləri göstərir ki, nə Xocalı, nə Şuşa, nə Kəlbəcər, nə Ləçin, nə Cəbrayıl faciələri heç vaxt unudulmayacaq, yaddan çıxmayacaq.*

İDEOLOJİ CƏBHƏNİN ÖNÜNDƏ,

Sabir Rüstəmخانlinin tarixi yazıları və çıxışları üzərində düşüncələr

Arazda qərç olən insanları, ermənilərin əlinə keçmiş ərazilərdə öldürülən dinc sakinlər əslində heç vaxt ölməyən canlı şahidlər kimi bu gün də o həqiqətləri insan yırtıcılarının mənfur sifətlərinə çırpmaqda davam edəcəklər. S.Rüstəmخانli doğru olaraq qeyd edir ki, Rusiya mətbuatı da həmin dövrdə ikiüzlü mövqə tutur. Tiflisdə, Vilnüsədə bir neçə nəfərin ölümünə yas tutan Rusiya mətbuatı Azərbaycan torpaqlarında eməni vandallarının törətdikləri vəhşilikləri görməzdən keçirdilər. Bütün bunlar Azərbaycanın heç vaxt unudulmayacaq faciələrinin xronikasıdır. O, öz qeydlərində Rusiyanın güc mərkəzlərinə rəhbərlik edən yüksək çinli hərbi xadimlərinin Yazovun, Bakatinin adlarını ittihamla çəkir. Bütün bunlar təsadüfi deyil. S.Rüstəmخانli bu faktları ona görə xatırladır ki, tarix üçün ibrət dərslərinə çevrilsin. İnsanlar unutmazsınlar ki, hər hansı baş verən bir cinayət əməli nə vaxtsa mütləq araşdırılacaq. Cavabdehər mühakimə olunacaqlar. Həmin dövrün şahidləri olaraq biz də tarixi proseslərin necə getdiyini bilirik. S.Rüstəmخانli uzaqgörən Azərbaycan ziyalısı kimi bütün yanaşmalarında haqlıdır.

S.Rüstəmخانli azərbaycanlı ziyalı olaraq mənsüb olduğu xalqın mənafeyini qoruyur. O, yaxşı bilir ki, Qarabağ tarixi Azərbaycan ərazisidir. Bu yerin yurdun sahibi Azərbaycan xalqıdır. Əlbəttə, S.Rüstəmخانli təkdir. O, mövqeyini Azərbaycan xalqının münasibəti, mövqeyi kimi bildirir. Onun bütün çıxışlarında, yazılarında tarixə əsaslanma var, həqiqətlərə söykəniş var. Amma... Bəli, ermənilərdə isə belə deyil.

Özünü qədim erməni xalqının ziyalıları adlandıranların arasında elələri çəxdı ki, onlar dəfələrlə erməni-azərbaycanlı dostluğundan vaxtı ilə ağızdolusu danışdıqları məsələlərə xəyanət edirlər. Bununla nəinki Azərbaycan xalqının, öz xalqlarının da bşama müsibət getdirdilər. Məlumdur ki, Ermənistan təcrid olunur. Onun demək olar ki, dünyaya çıxışı yoxdur. Bu gün Ermənistanın xəyanəti ilə hər kəs üz-üzədir. Onlara Qafqazda dövlət qurmağa yardımçı olmuş Rusiya bu gün əsaslıqla xəyanət etdilər. Qərbin şirnikləndirici vədlərinə arxalanaraq yenədə qisasçılıq meyillərindən əl çəkmirlər.

Qayıdıram erməni ziyalılarının xəyanətərk mövqeyinə. Silva Kaputikan, Sero Xanzadyan, başqa nə qədər yənar tarixi prosesin Azərbaycanca qarşı qəddar dönəmində ləyaqətlə hərəkət etmədilər. Onlar sanki qəbilə, tayfa, mağara insanları kimi danışır. İnsani dəyərləri ayaqlamaqdan çəkinmirlər. S.Rüstəmخانli "Mağaraya dönüş" adlı qeydlərində erməni yazıçısı Silva Kaputikyana cavab olaraq yazırdı: *"Yox, "xanum Kaputikyan"! Siz də, biz də çox ağır məğlubiyətə uğramışıq. Söhbət Qarabağdan, sərhədlərdən, sizin neçə azərbaycanlı, bizim neçə erməni öldürməyimizdən getmir. Siz öz minillik qonşularınız olan azərbaycanlıları Ermənistandan sonuncu nəfərə kimi qovanda - milli evinizi - "milli mağaranızı" quranda məğlub olmuşunuz! Sivilizasiyadan mağara vəhşiliyinə yolunuz onda başlamışdı!*

Siz on illər ərzində körpələrinizi ürəyini, beynini nifrət zəhəriylə zəhərləyəndə, "onlar pisdir, nələri varsa, bizimdir" və s. cəfəngiyatla onları ömürlük xəstələndirəndə, nəsillərinizi imandan, xeyirxahlıqdan məhrum edib, heç vaxt həyata keçməyəcək qondarma ideyalarla onların boğazına zəncir salanda məğlub olmuşunuz. Siz yerdə oturub, Ay, Mars kraterlərinə, səhra, larına ad qoyanlar kimi, Ermənistanda oturub Azərbaycanın halal torpaqlarına Qetaşen və Martınuşen kimi adlar uyduranda məğlub olmuşunuz... Siz Quqarkda uşaqlarımızı diri-diri basdıranda, qadınların kürəyinə siqaret basanda, dünya müharibələrinin görmədiyi vəhşilikləri törədəndə, qulaq-göz qəniməti axtaranda, ibtidai insanlar kimi baş dərisi soyub ölümlərini ruhumu da təhqir edəndə məğlub olmuşunuz! Silah gücünə, namərdliklə müharibəni udməyə, qonşudan müvəqqəti olaraq heç addım yer də qoparmay olar, lakin mənəvi məğlubiyət bunlardan milyon kərə dəhşətlidir. Ermənistanın "ədəbiyyat mübarizlərinin" öz xalqlarını dardıqları yolun sonu belə görünür... ("Ədəbiyyat qəzeti", 22 iyun 1994-cü il)". Ermənilərin işğal siyasətində etnisi insani əməllərdən biri də Azərbaycan torpaqlarında apardıqları mənəvi terror. Erməni vandallar tarixi abidələrin tarixlərini saxtalaşdırır, ünvanları dəyişir, bir sözlə, haqları olmadığı halda özünü külədirməyə çalışırlar. Hələ bütün bunlar azmış kimi Azərbaycanın qədim şəhərlərinin adlarını da dəyişməyə çalışırlar. Bu əməl əslində dünyanın heç bir tərəfində məqbul hesab olunmayan mənəvi yırtıcılıqdır. S.Rüstəmخانli bunları gözəndən qaçırır. Azərbaycanın halal torpaqlarına özünə demiş "Getaşen", "Martınuşen" qurama adlar uydurur, yalançı, saxta xəritələrdə bunları göstərməkdən utanmırlar. Bu gün dünyanın hər yerinə erməni vandallığını sərhədsizliyi haqqında kifayət qədər məlumat yayılıb. Vaxtı ilə, ötən əsrin 80-ci illərinin axırında Ermənistanın çıxarılan azərbaycanlılara qarşı sonsuz sayda vəhşiliklərdən birini S.Rüstəmخانli xatırladır: Quqark faciəsini. Bütün bunlar o deməkdir ki, silah gücünə insanlığa qarşı döyüşmək heç vaxt yaddan çıxmıyacaq, unudulmayacaq biabırçı əməllər kimi erməni xalqının gələcək nəsillərini xocalətdə qoyacaq.

S.Rüstəmخانli bu gün dünya çapında öz sözünü deyər bilən icimai xadimlərdəndir. Ancaq o açıq siyasi mübarizəyə başladığı gündən özünün fikir və məramlarını xalqın taleyi ilə uzlaşdıraraq hər yerdə açıq-aşkar bildirməyə çalışmışdır.

Məlum məsələdir ki, ermənilər Qarabağ uğrunda savaşı bütün gücləri ilə xristian-müsəlman müstəvisinə keçirməyə çalışır. Bu saxta iddiaya Avropanın ikiüzlü qüvvələrinə də inandıra bilməmişdilər. 90-cı illərin əvvəllərində, demək olar ki, Avropanın bütün dini xristian dairələri erməni vandallarını müdafiə edirdilər. Məhz ermənilərin bu mənəvi eybəcərliyini ifşa etmək üçün S.Rüstəmخانli da müvafiq tribunalardan yararlanmağa çalışır, Azərbaycan türklərinin başına gətirilən müsibətləri müvafiq İslami qu-

rularda, İslam dünyası ilə bağlı yığıncaqlarda da dilə gətirirdi. Biz S.Rüstəmخانli "ÇIXIŞLARIMDAN" adlandırdığı ayrı-ayrı parçalara diqqət göstərə bilərik. Çünki bu çıxışların hər birində Azərbaycan həqiqətlərini bilən, qəbul edən qüvvələri səfərbər etmək istəyi var. Onun daha bir çıxışından bir parçaya da diqqət edək. "Misir. İslam Konfransı Təşkilatının Mətbuat və İnformasiya nazirlərinin II yığıncağında" (14 - 24 yanvar, 1992) S.Rüstəmخانli özünə xas həyəcanla əlovlu bir duyğu ilə İslam dünyasına üz tutaraq deyirdi: *"Azərbaycan türkləri İslamın yayılmasında, İslam mədəniyyətinin inkişafı və təbliğində mühüm rol oynamış bir xalqdır. Buna görə də İslam dünyasından daha artıq diqqət və yardım tələb etməyə mənəvi haqqımız var. Bizim düşmənlərimiz dünyanın gözündən pərdə asmaq üçün Azərbaycandakı müstəqillik hərəkətini İslam hərəkəti adlandırdı, bütün İslam aləminin bizi yardım etməsi barədə şaiyələr uydururlar. Biz isə İslam aləminin nəinki maddi və hərbi yardımını, hətta mənəvi dəstəyini də görməmişik. Əksinə, bəzi ərəb-müsəlman ölkələri quldur dəstələri yetişdirər erməni hərbi düşmənlərinə saxavətlər yer verir, erməni terrorizminin istiqamətini nəvəsini çəvirir. Bu ölkələrdə başına sığal çəkilən ermənilər bütün İslam mədəniyyətini inkar edir, özlərini Qərbin quvruguna bağlamaq üçün Şərqi, o cümlədən Azərbaycanın hər cür ləkələnməsinə çalışır, özlərini süni tarix qondarmaq üçün regionun tarixini başdan-baş saxtalaşdırır, müsəlman izlərini yox etməklə, yaratdıqları nə varsa, öz adlarına çıxmağa çalışırlar. Mənca, bu, təkcə Azərbaycanın qayğısı olmamalıdır. Belə bir vaxtda informasiya mübadiləsinin gücləndirilməsi zəruridir. Ermənistanın təcavüzünə son qoyulandan sonra Azərbaycan öz intellekt potensialı ilə ümumməsləman mədəniyyətinin inkişafına güclü tökan verəcəkdir. ("Bu sənin xalqındır" kitabı, səh. 638-639)". S.Rüstəmخانli doğru olaraq vurğulayır ki, ermənilər İslam mədəniyyətini məhv etməklə, aşağılamaqla özlərini qərbin "quvruguna" bağlamağa çalışırlar. Onsuz da Azərbaycan həmin günlərdə təklənmişdi. S.Rüstəmخانli isə İslam ölkələrinin islami dəyərləri qorunmalı olduqlarını onların diqqətinə çatdırırdı. Çox təəssüf ki, bəzi İslam ölkələri ermənilərin əqləqsız, mənəviyyat-siz əməllərinə göz yumur, onları özlərinin din ayrı qardaşları adlandırlırlar. II Qarabağ savaşının ən sət dönmələrində qonşularımız hər vechlə ermənilərin heç vaxt qəbul edilə bilməyəcək əməllərinə göz yumdular. Tarixin bu cür gedişini, yəni ermənilərin haqsız əməllərini özünü İslami dövlət adlandıranların riyakarlıqla dəstəklənəcəyini sanki qabaqcadan bildirir. Hələ bir qərindən bundan əvvəl S.Rüstəmخانli İslam dünyasının mərkəzində bu cür sət və aydın çıxışları ilə müqəddəs İslam dininin təkcə Azərbaycanca görə yox, elə məhz dini dəyərlərə görə qorunması naminə ermənilərə etiraz etməyə çağırırdı.*

(Davamı II-ci səhifədə)

(Əvvəlki 10-cu səhifədə)

S.Rüstəmخانlının dediyi kimi ermənilər və Azərbaycanın əl-qolunu bağlamağa çalışanlar Azadlıq hərəkatını hər vechlə gözden salmağa çalışırdı. Onlar Azadlıq hərəkatını Avropaya "İslam hərəkatıdır" deyər çatdırırdılar. Çox təəssüf ki, Azərbaycan xalqı İslamı dəyərlərə nə qədər sadıq olsa da, ermənilərin uzunmüddətli vandallığı dövründə elə S.Rüstəmخانlının da qeyd etdiyi kimi İslam ölkələrindən heç bir yardım və dəstək görmədi.

Dəfələrlə qeyd etdiyimiz kimi tarix həqiqətlərin güzgüsüdür. Zaman keçdikcə əsl həqiqətlər bütün çıpaqlığı ilə göründü. II Qarabağ savaşında qələbəmizdən sonra Fransanın təmsalında ermənilərin tələflərini daha da aqressivləşdi. Fələstin dəfələrlə ermənilərin xeyrinə bəyənət verdi. Bu, Azərbaycanın Fələstinə humanist münasibətinin qarşısında çox böyük ədalətsizlik idi.

S.Rüstəmخانlı dünyada gedən ictimai-siyasi proseslərin heç birindən kənarında qalmır. O, bütün ictimai tədbirlərdə yaxından iştirak edir. Bütün məqamlarda Azərbaycanın haqq işini dünyanın diqqətinə çatdırmağa çalışır. 90-cı illərin əvvəllərində çox təəssüf ki, növbəti İslam dövlətləri, hətta türk dövlətləri də Azərbaycana dəstək olar ki, qədərincə dəstək vermədilər. S.Rüstəmخانlı bunların hamısını müşahidə edirdi. Ona görə də ABŞ-nin Nyu-York şəhərində "Türkiyə-Amerika cəmiyyətləri assambleyasının türk dövlətlərinin problemlərinə həsr olunmuş II Türk Dünyası" konfransında (4-7 iyun, 1992) Azərbaycanın tarixi taleyi ilə bağlı məsələləri bütün çıpaqlığı ilə dünyaya səpələnmiş türk cəmiyyətlərinin diqqətinə çatdırmışdı. O, həmin çıxışında sözüün həqiqi mənasında yangı ilə dünyanın gözünün içinə

Amerikanın seçki oyununun epizodik səhnələrindən birinə çevrilməməlidir. Burada Amerika nümayəndələrinin çıxışlarında duyduğum bir meyil - yəni, Azərbaycanın bu ağır dərindən üstündən keçmək meyili son dərəcə təhlükəli və riyakar bir meyildir! Bir şey anlaşılmalıdır. Bir ölkəyə, bir xalqa münasibətdə iki standart, iki ölçü ola bilməz!". Dünyanın həqiqətlərinə gözləmə mövqeyi tutanlar S.Rüstəmخانlının bu çıxışlarını, onun dediyindəki həqiqətləri bilməmiş deyidilər. Məsələnin acınacaqlı tərəfi bundan ibarətdir ki, dünyanın aparıcı siyasi xadimləri bu həqiqətləri bilsələr də, ən yaxşı halda ikili mövqe tutur, konkret və aydın mülahizələr bildirmirdilər. S.Rüstəmخانlı Qarabağ məsələsinin tarixini danışıq. Bu yöndə Amerika və Qərb siyasətçilərinin tutduğu mövqeyi tənqid etməkdən çəkinmir.

Əslinə qalsa, S.Rüstəmخانlı dünyanı gözləyəcək fələkətdən dünyanın taleyi üçün cavabdeh olan güc mərkəzlərini xəbərdar edirdi. İndi tarix göstərir ki, dünya sözün həqiqi mənasında III dünya müharibəsinin növbəti astanasındadır, hətta bir çox tərəflərdən başlanan hadisələri elə III dünya müharibəsinin əlamətləri kimi qəbul edənlər də az deyil. Ona görə də siyasi xadimlərin, xüsusilə vicdanlı ziyalıların xəbərdarlıq çıxışları dünyanın taleyi üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. O vaxtdan bəri baş verən hadisələr gözlərimizin önündən dəhşətli xronikalar kimi keçir. İraq, Suriya, İsrail-Fələstin, İsrail-Hamas - bütün bunları necə görmək olar. Halbuki, vaxtında dünyanın güc mərkəzləri erməni vandallarının qarşısını almaqda birmənalı mövqe tutsaydılar, onda heç dünyanı sarımsı bu fələkətlər də bəlkə baş verməzdi.

Pis orasıdır ki, dünyanın güc mərkəzləri hərbi cinayətkarların adlarını demək istəmir, hər vechlə bundan yan keçirlər. Əgər ABŞ doğrudan-döğruyə

vətəndaşlar kimi rahatca yaşayacaqlar. Lakin əgər hər bir milli azlıq öz hüquqları uğrunda mübarizə adı altında ölkənin bir parçasını qoparmaq istəyəcəksə, o zaman gərək Amerika Kaliforniyada ermənilərə muxtariyyət versin. Məsələyə bu cür yanaşmaq olmaz!". Vaxtı ilə S.Rüstəmخانlının ayrı-ayrı yazılarında, erməni ziyalılarına mübarizələrində dəfələrlə təkrar olunmuşdu ki, siz milliyətçilik duyğuları ilə öz xalqınızın beynini zəhərləmişiniz. Onlar ətrafa düşmənçilik mövqeyi ilə yaşamaq yolu tutublar. Ən pisi də bundan ibarətdir ki, bu günün ərzində də ermənilər qonşularının torpaqlarına ərazi iddialarından əl götürmək istəmir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bu günlərdə qisasçılara layiqli cavab verdi. Prezidentin dediklərindən çox aydın şəkildə aydınlaşdı ki, ermənilər Türkiyəyə də torpaq iddiasındadırlar. Və bu onların özünü intiharına da aparıb çıxara bilər. Bir sözlə, ermənilər nə qədər bu çürük iddialardna əl çəkmirlər, Böyük Ermənistan xülyasında imtina etmirlər, demək, onların müasir dünyaya qovuşmaq imkanları da bir o qədər çətin olacaq.

Müasir dünyanın tələbi nədir? Hər kəs öz qonşusu ilə normal insani münasibət qurmaqlıdır. Elə bu məsələləri bir ideya olaraq S.Rüstəmخانlı da bir qərinə bundan əvvəl Türk dünyası konfransında, türk problemləri çözümlərkən diqqətə çatdırmışdı. Maraqlıdır ki, özünü həqiqətpərəst göstərən dairələr Türkiyənin Azərbaycana münasibətini qısqançlıqla qarşılayır, hətta buna qarşı müqavimət də göstərirlər. Bu gün Fransanın özü açıq-aşkar anti türk siyasəti yeridir. Türkiyənin Azərbaycana yardım etmək siyasətinə qarşı ermənilərə tərəfdar durmaq xətti yeridirlər. S.Rüstəmخانlının çıxışı bu yöndən çox dəyərlidir. Ən azı ona görə ki, S.Rüstəmخانlı bu açıq düşüncələrini hələ bir qərinə bundan

İDEOLOJİ CƏBHƏNİN ÖNÜNDƏ,

Sabir Rüstəmخانlının tarixi yazıları və çıxışları üzərində düşüncələr

həqiqətləri dedi. Maraqlıdır ki, onun çıxışlarında yerinə görə, məqamına görə dünyanın güc mərkəzlərinin liderlərinin də adları çəkilir, hətta onların ünvanına tənqidi münasibətlərini bildirməkdən də çəkinmir: "Mən çağdaş Azərbaycanda demokratik dövlət quruculuğu məsələlərindən danışmalı idim. Siz bilirsiniz ki, Şərqdə ilk demokratik respublika Azərbaycanda yaradılmışdır. 1918-ci il mayın 28-də yaradılan bu cümhuriyyət cəmi iyirmi üç ay yaşasa da, Azərbaycanın bütün gələcək taleyinə, milli şüurə dərin təsir göstərən böyük ənənələr yaratmış və milli ideologiyasının əsaslarını qoymuşdu. Amma bu gün nəzərdə tutduğum həmin mövzudan danışmaq istəmirəm. Bu çox geniş mövzudur, reqlamentə sığmaz. Mən bugünkü çıxışında Azərbaycana, xalqımızın taleyinə, Azərbaycanda baş verən hadisələrə Qərb və Amerika siyasətçilərinin, alimlərinin, mütəxəssislərinin münasibətində bəzi mübahisəli, ziddiyətli məqamlara toxunmaq istəyirəm. Bu ziddiyətlərin çoxunu daha öncədən bildirdik, hiss edirdik, təəssüf ki, buradakı çıxışlarda da dinləyəsiz olduq. ...Qarabağ məsələsi barədə burada mister Rudi danışdı və dedi ki, Amerika bu barədə öz haqq səsinə qaldıracaq, mövqeyini bildirəcək, lakin indi seçilmir getdiyinə, Amerikadakı ermənilərin səsinə itirməkə xatirinə, hələ ki, gözləmə mövqeyi tutulur və hətta Corc Buş da öz fikrini deməyib. Mənə elə gəlir ki, Amerika kimi böyük demokratiya ənənəsi olan bir ölkənin beynəlxalq aləmdə baş verən hadisələrə, insan qanı, müharibə ilə nəticələnən münaqişələrə münasibəti bu cür qurulursa, seçkilərə bağlansa, ayrı-ayrı şəxsi maraqlara qurban verilsə, burada demokratiyadan danışmağa dəyməz, deməli, bu ölkənin siyasəti pis qurulub və dünyanın, demokratiya və azadlıq yoluna yeni qadam qoyan xalqların arasında hörmət qazana bilməz! (Salonda "bravo" səsləri ucaldı.) Heç bir millətin taleyi seçkiyə qurban verilməz. Hər hansı seçici qrupunun hörmətini itirməkə bəhanəsi ilə Azərbaycanın haqq səsinə eşitməliyə vurmaq olmaz. Amerika və Batı ölkələrinin, millətlərin taleyi ilə bu cür oynamağı günahdır! Azərbaycan xalqının taleyi

demokratiyanın, haqqın tərəfindədirsə, Azərbaycan torpaqlarının açıq-aşkar xeyli hissəsini işğal etmiş Ermənistanın cinayətkar dairələrinin əməllərinə niyə münasibət bildirmir. Bütün bunları S.Rüstəmخانlı dünyanın gözünün içinə deyirdi. Maraqlıdır ki, S.Rüstəmخانlı hələ bir qərinə bundan əvvəl ermənilərin hüquqa zidd əməllərini işfə edərək demək olar ki, müvafiq dairələr heç bir reaksiya vermədilər. Hətta bir çoxları S.Rüstəmخانlı demiş, yerli-yersiz Dağlıq Qarabağ ermənilərinin hüquqlarından danışdı. S.Rüstəmخانlı sadə amerikalıları əsl həqiqətpərəst münasibət bildirməyə çağırırdı: "Burada amerikalıların başa düşə bilməyəcəkləri bir məsələ yoxdur: bir ölkə, yəni Ermənistan, digər ölkənin - yəni, Azərbaycanın torpaqlarını zəbt edib, onun torpaqlarını parçalayıb əlindən almaq üçün işğalçılıq müharibəsi aparır. Burada aydın olmayan nədir? Burada rəngləri necə qarışdırmaq olar. Qara qaradır, ağ ağ! Hərəkətin də öz adı deyilməlidir. Yoxsa, "ermənilərin xətrinə dəyər" deyər göz qabağında olan bu boyda hadisəyə məhəl qoymamaq bütün beynəlxalq normalara ziddir və Amerikani kiçildir, hörmətdən salır! Beynəlxalq razılıqlara və sazişlərə görə ölkələrin sərhədləri toxunulmazdır, Azərbaycan sərhədlərinin Ermənistan tərəfindən pozulması niyə Amerikani narahət etmir? Burada mübahisəli bir şey yoxdur. İşğalçıya işğalçı deyilməlidir! Bu hadisənin əsl adı, yəni Azərbaycana təcavüz olunduğu etiraf edilməlidir və pislənməlidir. Nədənsə, bu elementar həqiqəti Avropa ölkələrinə, Amerikaya başa sala bilmirik! Avropada Azərbaycanın işğalçılığa məruz qalmasına susanda bir bəhanəyə əl atırlar ki, guya Dağlıq Qarabağ erməniləri öz haqlarını tələb edirlər. Burada da məntiq yoxdur. Çünki heç bir azlığın öz "haqqını tələb etməsi" ölkələrin sərhədlərinin də zərərində bilməz! Azərbaycanda erməni icması insan hüquqlarına heç kim toxunmayıb və toxunmur. Yəni Azərbaycan Respublikasının Ana Yasasının qəbul edərək, milli azlıq kimi ölkənin müstəqilliyinə, ərazi toxunulmazlığına hörmət göstərərlərsə, bütün

əvvəl çatdırırdı dünyanın güc mərkəzlərinə: "İkinci bir məsələyə münasibətdə də yanlışlıq gördüm. Çoxları bilir ki, məhz Türkiyənin fəal siyasəti nəticəsində dünyanın üzünü yavaş-yavaş Azərbaycana - Qarabağ problemi-nə doğru çevirir. Lakin burada da hay-küy salırlar ki, Türkiyə Azərbaycana yardım edərsə, Avropa da Ermənistanı yardım edəcək. Bu necə məntiqlidir? Bir tərəfdə yalnız əllə öz torpaqlarını müdafiə edən Azərbaycan, digər tərəfdə Rusiyanın təpədən-dırnağacan silahlandığı Ermənistan! Avropa gözləyir ki, Ermənistan bu silahlarla Azərbaycanı məhv etsin, heç kim, hətta Türkiyə də səsinə çıxarmasın?! Əslində, Türkiyənin Azərbaycana dəstəkləməsi dünya qanunlarına hörmətdir və tam məna, diplomatik xarakter daşıyır. "Türkiyə Azərbaycana hər cür yardım göstərir!" iddiası isə yalandır, şivənədir və bu hay-küy altında Ermənistan bütün dünyadan silahlı yardım alır, müzdlü əsgərlər toplayır. Bu cür siyasi fahişliklər tarix boyu Azərbaycanın taleyində acınacaqlı, faciəli rol oynayıb. Azərbaycanın XIX yüzilin əvvəlində Rusiya ilə İran arasında bölünməsinə qonşularımızın belə xyanətkar mövqeyi az rol oynamayıb". Ümumiyyətlə Azərbaycan həqiqətlərinin çatdırılmasında tarixi hadisələrin yaddaşına gətirilməsi, tarixi xronikanın faktlar əsasında çözülməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Otuz il bundan əvvəl Ermənistan təpədən-dırnağacan silahlı idi. Açıq-aşkar işğalçılıq siyasəti yeridirdi və onun bu siyasəti təqdir olunurdu. Kimsə isə buna münasibət bildirmirdi. Türkiyənin Azərbaycanın haqq işini dəstəkləməsi özü də hələlik təkcə sözdə dəstəkləməsi birmənalı şəkildə qısqançlıqla qarşılanırdı. Amma əlbəttə, tarix dərindən deyil. Hadisələrin inkişafı göstərdi ki, həqiqətlər özünü səfərbər edə bilər. Öz gücünü, nəhayət, göstərə bilər. Azərbaycan hələ Türkiyədən heç bir yardım almadığı dövrdə belə guya Türkiyədən kömək alır adı ilə böhtanlanırdı. S.Rüstəmخانlı onu da diqqətə çatdırırdı ki, hələ XIX əsrdə Azərbaycan İran və Rusiya arasında bölüşdürülmüşdü. Bu gün Azərbaycanın tarixi faciələrində həmin bölüşdürmələrin də rolu az deyil.

(Davamı 15-ci səhifədə)

(Əvvəli 11-ci səhifədə)

Kimsəyə sirr deyil ki, erməni ordusunun işğalçı generaları, hətta Eürmənistanın siyasi rəhbərliyi Şuşada yallı gedərək "Qarabağ Ermənistanıdır" kimi təxribatçı şüarla dünyanın gözünün içinə yalan deyirdilər. Onlar unudurdular ki, yalın Azərbaycan otuz il bundan əvvəlki Azərbaycan deyil. Onlar bir həqiqəti də unutmuşdular. Bir gün Azərbaycan ordusu dəmir yumruğa dönəcək, öz gücünü "Qarabağ Ermənistanıdır" deyənlərin başına zərbə endirməklə göstərəcək.

Azərbaycan Qafqazın tarixi bir ərazisidir. Azərbaycan türkləri hələ qədim Albaniya zamanından belə bu ərazilərin aborigen sakinləridir. Erməni vandalları nə qədər siyasi ideoloqlarının cəfənglərinə uyub bizim torpaqlarımıza göz diksələr də heç nəyə nail ola bilməyəcəklər: "İndi də dünyanın hər tərəfinə yayılmış ermənilər planlı şəkildə anti-Azərbaycan təbliğatı aparır, hər yerdə bizim tariximizi təhrif edən yazılar çap elədir, ən gözəl mədəniyyət abidələrimizi, folklor və musiqi sənətimizi öz adlarına çıxırırlar. Bir sözlə, Azərbaycana qarşı mənəvi terror gündən-günə güclənir. Lakin bu bizi qorxutmur! Qafqazın ruslar gəlməzdən əvvəlki tarixi Azərbaycanın bu regionda həmişə həm mənəvi, həm mədəni, həm də siyasi cəhətdən şəriksiz lider olduğunu göstərir. Azərbaycanın müstəqilliyinin reallaşdığı vaxtlarda belə ərazi iddiaları ilə onu müharibəyə çəkib Rusiya qarşısında diz çökməyə məcbur etmək Ermənistanın köhnə, xəbis xasiyyətidir. Lakin bu dəfə Azərbaycanı müstəqillik yolundan döndərmək olmayacaq. Azərbaycan Yaxın Şərqi elə bir yerində yerləşir ki, onun müstəqil dövlət kimi maraqları, mənafeyi nəzərə alınmadan bu regionun gələcəyini təsəvvür etmək mümkün deyil. 8 milyonu Arazdan şimalda, təxminən 30-35 milyonu İranda,

İDEOLOJİ CƏBHƏNİN ÖNÜNDƏ,

Sabir Rüstəmخانının tarixi yazıları və çıxışları üzərində düşüncələr

İraqda yaşayan bu millət (1992-ci ilin sayıdır. S.R) gələn əsrdə həmin regionun taleyini həll edən bir gücə çevriləcəkdir. Azərbaycan öz torpaqlarını qoruyacaq! Azərbaycan haqq yolundadır. Onu müdafiə etmək, haqqa və Allaha tapınmaqdır! ("Bu sənin xalqındır" kitabı, səh. 665-667)". Məlum məsələdir ki, bu gün erməni məkri, erməni siyasəti daha artıq həyasızlaşıb. Azərbaycanın musiqi sənətinin, Azərbaycan maddi-mədəniyyət nümunələrini mənimsəyə çalışırlar. Maraqlıdır ki, S.Rüstəmخانlı hələ otuz il bundan əvvəl ermənilərin bu talançılıq siyasətini də işfə etməyə çalışıb. Türk xalqlarının diqqətinə çatdırıb ki, onlar təkcə bizim maddi-mənəvi irsimizi mənimsəmişlər, onlar türk tarixinə aid olan nə varsa, hamısını qəsb etməyə çalışırlar. Azərbaycan folklorunu hətta kalça yolu ilə törcümə edib özünü küləşdirirlər. Şübhəsiz, onların bu əməlləri də məqamı çatdıqca, yeri gəldikcə işfə olundu.

Əsasən ermənilər işğal etdikləri dövrdə Azərbaycan şəhərlərindəki muzeyləri, mədəniyyət abidələrini də talan edirlər. Onlar nə varsa, hamısını qəsb edib İrəvana daşıyırlar, bir çoxlarının üzərində cüzi əməliyyatlar apararaq qədim erməni millətinin nişanələri kimi təqdim edirlər. Qeyd etmək lazımdır ki, onların bu əməlləri dünyanın ağıllı insanları tərəfindən qəbul olunmur. Onların oğurluqları gec-tez aşkarlanılır və biabircasına cəzalarını alırlar. S.Rüstəmخانının qeyd etdiyi kimi Azərbaycan Yaxın Şərqi elə yerindədir ki, buradan Şərqi və Qərbi

ardı-arası kəsilməyən tarixi əlaqələr mövcud olub. Böyük İpək yolu Şərqi Qərbi birləşdirən bu yol Azərbaycanın içindən keçir. İpək yolu Xudafəridən keçir, Gəncədən keçir, dünyanın sərvətlərinə göz dikdiyi Bakıdan keçir.

Burada bir neçə kəlimə də Azərbaycan talan edilmiş götürülən xalqlarımızın taleyini də yada salmaq istərdim. Çünki S.Rüstəmخانlı da vaxtı ilə ayrı-ayrı mötəbər tarixi yığıncaqlarda bu məsələlər haqqında da əhatəli çıxışlar etmişdir. Məlumdur ki, Azərbaycanın məşhur xalqlarının adları var. Dostum Əli Rza Xələflinin "İçmərişöhər - daşlar, insanlar" poemasında Azərbaycan xalqlarının adları çəkilir. Onların bir çoxu qəsbkar erməni kolleksiyaçıları tərəfindən mənimsənilib və dünyaya ermənilərin mədəniyyət nümunələri kimi təqdim olunur. Zənnimcə, həmin poemadan bir parçanı oxucularının diqqətinə çatdırmaq yerinə düşərdi: "Xilə", "Pirəbədil", "Damğalı", "Muğan" Bəzəyir lordların saraylarını... Bir gün eşidərsən, cənab Sarkisyan, Dilsiz İlmələrin haraylarını...

Cənabi Kələkyan, - adından utan, Eybinizi örtməz kolleksiyalar. Parisdə hiyləylə aranı qatan, Nəvəni çətin ki, adam sayalar.

Qarabağ xalısı üstündə gəzir, Saxta sənədlərə imza atanlar. Haqqı, həqiqəti eyləyib əsir, Lənət qapısında haqqa çatanlar.

Parisdən Londondan mükafat aldıq, Döndərib şərəbə "Şirvanşahını". Bəxtin üzünü dəryaya saldıq, Dağlara, dağlara döndər ahını".

Şeirdə erməni oğurluğunun xronikası kifayət qədər aydın göstərilib. Hətta talançı, plagiatçı erməni kolleksionerlərinin adları da çəkilir. Sarkisyan, Kələkyan və digərləri... Müəllif vaxtı ilə Azərbaycanın adını şöhrətləndirən üzüm soflarının da ermənilər tərəfindən mənimsənildiyini xatırladı. Vaxtı ilə Paris London Şirvanşahi sortunu Azərbaycanın yerli təbiət sortu kimi qəbul etdiyini yada salır. Təəssüf ki, bu gün Avropanın nüfuz sahibi olan dairələri bu həqiqətləri yaddan çıxarırlar.

Heç bir mənəviyyətə sığmayan daha bir əməli də burada xatırladım. Ermənilər nəinki Azərbaycanın xalq musiqi alətlərini, mahnılarını, dastanlarını mənimsəyir, hətta yeməkləri belə öz mətbəxlərinin məhsulu kimi təqdim edirlər. S.Rüstəmخانının bütün publisistik yazılarında xalqın mənəvi yaraları diqqətdə saxlanılır. Taleyüklü məsələlər təkrar-təkrar yaddaşa gətirilir. Onun ayrı-ayrı publisistik yazılarından və çıxışlarından gətirdiyimiz nümunələr də fikrimizin təsdiqindədir.

S.Rüstəmخانının publisistikası ayrıca tədqiq olunmalı, öyrənilməlidir. Çünki görkəmli sənətkarın publisistik yaradıcılığı xalqımızın yaddaş salnaməsidir.